

Expertisegebied

urologieverpleegkundige

november 2018

v&vn

Colofon

Opdrachtgever bestuur V&VN Urologie Verpleegkundigen

- René Ketelaar, oud manager urologie-afdeling Slingeland ziekenhuis Doetinchem
- Ella van Koeveringe, adviseur kwaliteit Bravis ziekenhuis Bergen op Zoom
- Anneke Meerkerk, verpleegkundig specialist urologie Rivas Beatrixziekenhuis Gorinchem
- Patricia Slappendel
- Jeannette Verkerk, verpleegkundig specialist in opleiding andrologie-urologie
- St. Antonius ziekenhuis Nieuwegein
- Annelies van der Vring, urologieverpleegkundige Rivas Beatrixziekenhuis Gorinchem

Met dank aan de leden van V&VN Urologie Verpleegkundigen die november 2017 bij de rondetafel

Expertisegebied aanwezig waren:

- Lucrezia Bani
- Jacqueliën Boks
- John Hoeijmans
- René Ketelaar
- Eveline de Ruijter
- Jonathan Snoeck
- José Theunissen
- Jeannette Verkerk
- Annelies van der Vring
- Jeannine van Zante

Uitvoering opdracht Nellie Kolk, V&VN project Expertisegebieden V&V 2020

Vormgeving

Muller Vision Communication Amsterdam

november 2018

© V&VN Het is toegestaan teksten uit deze uitgave over te nemen, mits de juiste bron is vermeld.

ISBN/EAN: 978-90-78995-52-4

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. De zorgvrager	5
3. De werkomgeving	6
4. De waarde van de urologieverpleegkundige	7
5. De uitwerking in CanMEDS-rollen	8
5.1 De zorgverlener	8
5.2 De communicator	11
5.3 De samenwerkingspartner	13
5.4 De reflectieve professional	14
5.5 De gezondheidsbevorderaar	15
5.6 De organisator	17
5.7 De professional en kwaliteitsbevorderaar	18
6. De toekomst	20
Literatuur en afkortingen	21

1. Inleiding

Vanaf 2010 hebben verpleegkundigen en verzorgenden zich door het ontwikkelen van nieuwe beroepsprofielen voorbereid op de grote veranderingen in de hedendaagse gezondheidszorg. Voor het eerst in de geschiedenis van de Nederlandse verpleegkunde, had de verpleegkundige beroepsgroep een centrale rol bij de ontwikkeling van deze beroepsprofielen. Het eerste advies over de nieuwe beroepsprofielen kwam tot stand in 2012. (2012, Lambregts & Grotendorst: Verpleegkundigen en Verzorgenden 2020) In 2015 verscheen opnieuw een advies over de nieuwe beroepsprofielen (Terpstra, 2015) De wetswijziging waarin deze nieuwe beroepsprofielen verankerd zijn, wordt naar verwachting in 2019 doorgevoerd. De nieuwe beroepsprofielen zijn generalistisch van aard en van toepassing op de beroepsgroepen als geheel. Het Expertisegebied urologieverpleegkundige kan worden beschouwd als bijlage bij het Beroepsprofiel verpleegkundige, 2015, Terpstra ed al). Het Expertisegebied beschrijft de specifieke kennis en vaardigheden die urologieverpleegkundigen voor hun zorgvragers nodig hebben. Het Expertisegebied urologieverpleegkundige is het basisdocument van de beroepsgroep en vervangt daarmee het Beroepsdeelprofiel Urologieverpleegkundige (2011, AVVV). Het Expertisegebied ligt in lijn met de actuele ontwikkelingen in het verpleegkundig beroep.

Aan de totstandkoming van dit document is een rondetafelbijeenkomst vooraf gegaan. In deze bijeenkomst hebben de 10 urologieverpleegkundigen die vermeld staan bij het colofon, een belangrijke bijdrage geleverd aan de inhoud van het Expertisegebied. Ook is literatuurstudie gedaan.

Het Expertisegebied urologieverpleegkundige is bestemd voor de urologieverpleegkundige zelf, voor de opleiders, de verwijzers en de samenwerkingspartners van de urologieverpleegkundige op lokaal, regionaal en landelijk niveau. Om recht te doen aan het grote percentage vrouwelijke verpleegkundigen is in dit document gekozen voor de vrouwelijke vorm om de urologieverpleegkundige aan te duiden. Uiteraard worden hiermee ook de mannelijke verpleegkundigen bedoeld. De zorgvrager, de patiënt wordt met de mannelijke vorm aangeduid. Uiteraard wordt hiermee ook vrouwelijke patiënt bedoeld.

2. De zorgvrager

De medische en maatschappelijke ontwikkelingen van de afgelopen decennia hebben geleid tot grote veranderingen in de zorgvragen en patiëntenpopulatie van verpleegkundigen in Nederland. Dit geldt ook voor de urologieverpleegkundige. Patiënten leven steeds langer met vaak meerdere aandoeningen tegelijkertijd en streven naar optimale kwaliteit van leven. De verbetering en verbreding van diagnostische en therapeutische behandelmogelijkheden speelt hierbij een belangrijke rol. Daarnaast heeft de kwaliteit van de technische hulpmiddelen, zich in de laatste tientallen jaren explosief ontwikkeld. Dit heeft een grote meerwaarde voor de kwaliteit van leven van patiënten met urologische ziektebeelden óf urologische problematiek. Met name vanwege het toegenomen gebruikerscomfort van bij voorbeeld continenthulpmiddelen.

Het feit dat patiënten en naasten steeds mondiger en zelfbewuster worden en mede door internet steeds meer kennis hebben van hun ziektebeeld, de behandelmogelijkheden en de hulpmiddelen, heeft eveneens invloed op de rol van de urologieverpleegkundige. De patiënt is vaak een gesprekspartner die eisen stelt aan de kwaliteit van leven en die vraagt om optimale kwaliteit van de zorg en hulpmiddelen.

Urologische zorgvragen zijn het gevolg van het disfunctioneren van de hoge en lage urinewegen en/of de mannelijke geslachtsorganen. De aandoeningen kunnen zich voordoen bij zorgvragers van alle leeftijden en kunnen toenemen bij het ouder worden.

Primaire oorzaken van urologische aandoeningen zijn: aangeboren en verworven aandoeningen aan de urinewegen en de mannelijke geslachtsorganen.

Secundaire oorzaken zijn: traumata, neurologische, gynaecologische, hormonale, psychische of oncologische aandoeningen, overgewicht, medicatie, diabetes mellitus en toename van leeftijd of zorgbehoefte. (V&VN, 2011)

De gezondheidsproblemen die voortkomen uit urologische stoornissen zijn onder andere: urine-incontinentie, urineretentie, huidletsel, pijn, maatschappelijk disfunctioneren, seksualiteitsproblemen en problemen bij het lichamelijk en geestelijk welbevinden, zoals: veranderd zelfbeeld, verminking, schaamte en sociaal isolement.

Het komt regelmatig voor dat zorgvragers pas in een laat stadium hun gezondheidsproblemen naar voren brengen.

Dit wordt doorgaans veroorzaakt door schaamtegevoelens of door een taboe op urologische en daarmee samenhangende seksuologische problematiek.

Elke vorm van urologische aandoeningen heeft zijn eigen specifieke oorzaak en vraagt een eigen specifieke behandeling. De zorg moet op maat gegeven worden en dient te worden afgestemd met de mate van zelfmanagement van de zorgvrager, zijn beperkingen en zijn leefomgeving. Het leveren van deze specifieke zorg is een onderdeel van het taakgebied van de urologieverpleegkundige. Urologische zorgvragen gaan gepaard met behoefte aan informatie, de vraag om psychosociale begeleiding en met praktische, verpleegtechnische en sociaal maatschappelijke zorgvragen.

De kerntaak van de urologie verpleegkundige omvat een aantal verschillende aspecten. Het omvat de begeleiding bij chronische aandoeningen zoals oncologie, blaaspijnsyndroom, de zorg tijdens opname van de urologische patiënt vanwege (acute) urologische ziekte of urologische operatie, het aanleren van urostomazorg en continenzorg en de ondersteuning bij urologische verrichtingen op de poli door de uroloog of verpleegkundig specialist en de begeleiding van de patiënt daarbij.

3. De werkomgeving

Nederland zit midden in de transitie van verzorgingsstaat naar participatiemaatschappij. Er ligt een steeds grotere nadruk op preventie van gezondheidsproblemen, op zelfmanagement en op versterking van de eerstelijnsgezondheidszorg. De rol van de tweedelijnsgezondheidszorg verschuift naar de complexere zorgvragen.

Deze ontwikkelingen zijn ook zichtbaar in de urologische zorg. Een toenemend deel van de zorg voor zorgvragers met urologische problemen vindt plaats in de polikliniek en in de eerstelijns.

In de meeste ziekenhuizen zijn urologieverpleegkundigen werkzaam: op een urologie-afdeling, een afdeling met meerdere specialismen of een algemene afdeling. Soms wordt het werk op de afdeling gecombineerd met werkzaamheden op een polikliniek. De urologieverpleegkundige houdt dan zelfstandig spreekuur naast de arts en onderhoudt contacten met 1e en 2de lijn. De urologieverpleegkundige heeft een belangrijke rol in de transmurale zorg en de ketenzorg. Hierbij wordt gewerkt vanuit samenwerkingsverbanden rond de zorgvrager met zorgverleners in diverse velden.

Op het gebied van de urologische zorg is regelmatig sprake van een overlap met de deskundigheid van andere beroepsgroepen en verpleegkundigen met een ander Expertisegebied, zoals oncologieverpleegkundigen, geriatrieverpleegkundigen, stomaverpleegkundigen of continenieverpleegkundigen. Goed overleg en heldere afspraken zijn nodig om te zorgen dat de patiënt de zorgverlener(s) kan kiezen die optimale urologische zorg verleent.

De urologieverpleegkundige heeft binnen de zorginstelling(en) waar zij werkzaam is tal van samenwerkingspartners. Deze worden beschreven in hoofdstuk 5.3 De samenwerkingspartner.

4. De waarde van de urologieverpleegkundige

De urologieverpleegkundige is de spil in de urologiezorg, die in afstemming met de zorgvrager, naasten en samenwerkingspartners de passende verpleegkundige interventies uitvoert. Urologische problemen hebben doorgaans een grote impact op het leven van de zorgvrager. Voorbeelden hiervan zijn pijn, verstoorde uitscheiding, verstoorde seksualiteit en schaamte.

Niet alleen voor de zorgvrager maar ook voor de naasten heeft de urologieverpleegkundige een grote meerwaarde. Zo zien we in de afgelopen jaren een taakverschuiving van arts naar urologieverpleegkundige als het gaat om de informatievoorziening voor zorgvrager en naasten.

Ook speelt de urologieverpleegkundige een grote rol in de overdracht van kennis en kunde naar andere zorgprofessionals in haar eigen zorginstelling en setting.

In een aantal gevallen combineert de urologieverpleegkundige de urologische expertise met een ander expertisegebied. Een voorbeeld hiervan is de urologie-oncologieverpleegkundige.

Van de urologieverpleegkundige wordt verwacht dat zij het volledige Expertisegebied van de actuele urologische zorg beheerst, zowel de kennis als de vaardigheden en de beroepsattitude. Zij aangesloten is bij beroepsvereniging V&VN Urologie Verpleegkundigen en voldoet aan de (her)registratie eisen van het Kwaliteitsregister Verpleegkundigen & Verzorgenden (V&V) en het deskundigheidsgebied Urologieverpleegkunde daarin.

De urologieverpleegkundige heeft bij voorkeur een vervolgopleiding op post hbo-niveau, via de leergang Urologie/Continentie/Stoma van de Hogeschool Arnhem Nijmegen (HAN) of een andere vervolgopleiding op urologiegebied, die geaccrediteerd zijn door het Kwaliteitsregister V&V. Daarnaast kan de urologieverpleegkundige met enige jaren ervaring de vervolgopleiding Master in Advanced Nursing Practice (MANP) aan een hogeschool volgen. Deze leidt op tot de titel verpleegkundig specialist.

5. Uitwerking CanMEDS-rollen

In de Inleiding is te lezen dat het Expertisegebied urologieverpleegkundige beschouwd moet worden als een aanvulling op het Beroepsprofiel verpleegkundige (2012, Lambregts & Grotendorst; 2015 Terpstra et al). Het Beroepsprofiel beschrijft de generalistische elementen van het beroep die voor elke verpleegkundige van toepassing zijn en ook voor de verpleegkundigen die onder een Expertisegebied vallen. Dit wordt uitgewerkt aan de hand van de CanMEDS-systematiek (Canadian Medical Education Directives for Specialists). Deze systematiek bestaat uit zeven verschillende rollen. De kern van de beroepsuitoefening is de verpleegkundige als zorgverlener. Alle andere rollen komen voort uit de rol van zorgverlener en versterken deze rol. De rollen zijn veelal te onderscheiden, maar niet te scheiden. De centrale rol van zorgverlener geeft richting aan de andere CanMEDS-rollen.

Figuur 1. CanMEDS

In dit Expertisegebied wordt bij elke CanMEDS-rol een korte, algemene beschouwing op de rol van de verpleegkundige binnen het Expertisegebied urologieverpleegkundige beschreven. Vervolgens worden per rol in grote lijnen de generalistische kennis en vaardigheden uit het (basis)Beroepsprofiel beschreven. Vervolgens worden per rol de aanvullende, specifieke kennis en vaardigheden beschreven die een helder beeld geven van hetgeen de urologieverpleegkundige uniek maakt ten opzichte van verpleegkundigen in andere Expertisegebieden.

De generalistische kennis en vaardigheden uit het (basis)Beroepsprofiel vormen samen met de beschrijving van aanvullende kennis en vaardigheden/attitude van de urologieverpleegkundige één geheel en bestrijken samen het volledige gebied waarin de urologieverpleegkundige werkzaam is.

5.1 De zorgverlener

De urologieverpleegkundige kenmerkt zich als een zorgverlener die actuele en volledige kennis en kunde heeft op het gebied van de verpleegkundige urologische zorg. Zij kent de medische diagnoses en de andere oorzakelijke factoren, de kenmerken en de psychosociale gevolgen, zowel bij eenvoudige als bij complexe urologische problemen. Zij kent de impact voor zorgvrager en naasten. Op basis hiervan heeft zij een hoog niveau van klinisch redeneren op het gebied van de urologische problemen. De urologieverpleegkundige kent de verpleegkundige interventies ten aanzien van urologische problemen en gerelateerde problemen. Volledige en actuele kennis over materialen en hulpmiddelen op urologisch gebied maakt daar deel van uit. Hierbij spelen de mogelijkheden van de zorgvrager op hulpmiddelen, de beschikbaarheid en de mogelijkheden tot aanschaf een belangrijke rol. De keuze voor een hulpmiddel wordt bepaald door het urologische probleem van de zorgvrager en zijn mogelijkheden om de hulpmiddelen te gebruiken. De urologieverpleegkundige is de spil in het zorgproces ten aanzien van de urologische problemen en monitort de patiënt in dit proces. Zij heeft ook kennis van de overige gezondheidsproblemen van de patiënt en kan hem daarvoor zo nodig verwijzen naar andere zorgverleners.

Kennis

Heeft belangrijke basisprincipes uit de anatomie, -fysiologie, -pathologie en farmacologie paraat.

- Is op de hoogte van levensfasen van de mens, principes van zelfmanagement en van coping-stijlen.
- Kent de theoretische modellen achter haar activiteiten en interventies.
- Kent de bronnen van het verpleegkundig handelen en de actuele richtlijnen en professionele standaarden.

Aanvullende kennis van de urologieverpleegkundige

- Heeft kennis over de achterliggende ziektebeelden, handicaps, trauma's en andere oorzakelijke factoren ten aanzien van urologische problemen.
- Heeft diepgaande kennis over de ligging en werking van de nieren, de hoge en lage urinewegen en mannelijke geslachtsorganen.
- Heeft diepgaande kennis over urologische onderzoeken en behandelingen.
- Heeft kennis over urologische operaties en invasieve ingrepen zoals plaatsen sling/tape/bandje/bulkinjecties, urethra-reconstructie, plaatsing implantaten, blaasaugmentatie of blaasvervanging.
- Heeft kennis over botoxbehandeling bij urologische aandoeningen.
- Heeft kennis over de verpleegkundige diagnoses die gerelateerd zijn aan urologische problemen en de bijbehorende interventies: onder andere huidproblemen, pijn, verstoorde vochthuishouding, beperkingen in mobiliteit, kennistekorten, schaamte, verstoord lichaamsbeeld, verstoorde seksualiteit, ineffectieve coping en sociaal isolement.
- Heeft kennis over de psychosociale gevolgen van urologische problemen bij patiënt en naasten zoals schaamte en ontkenning.
- Heeft kennis over leeftijdsgelateerde factoren die van invloed zijn op urologische problemen.
- Heeft kennis over de meerwaarde van behandeling van andere disciplines, zoals fysiotherapie ten aanzien van urologische problemen.

- Heeft kennis over multipathologie en de wijze waarop diverse aandoeningen en ziektebeelden elkaar en de urologische problemen beïnvloeden.
- Heeft kennis over de invloed van medicatie op de urologische problemen.
- Heeft kennis over intravesicale spoelvloeistoffen.
- Heeft kennis over continëntie- en stomahulpmiddelen en –aanpassingen en de gevolgen daarvan voor het leven van de patiënt.
- Heeft kennis over huidverzorging en huidverzorgingproducten bij urologische problemen.
- Heeft kennis over de relatie tussen vochthuishouding (drinken) en urologische problemen.
- Heeft kennis over plasgedrag en de gevolgen daarvan voor urologische problemen.
- Heeft kennis over de werking van hormoontherapie bij preventie en behandeling van urologische problematiek.
- Heeft kennis over infectiepreventie bij urologische problematiek.
- Heeft kennis over hygiëne richtlijnen bij urologische problematiek.
- Heeft kennis over optimale voeding bij operatieve ingrepen.
- Heeft kennis over zelfkatheterisatie en zelfdilatatatie, plassen en plashouding.
- Heeft kennis over urine afvoerende systemen en materialen zoals:
  - alle soorten verblijfskatheters
  - in de blaas via de plasbuis (transurethrale katheter)
  - een verblijfskatheter in de blaas via de buikwand (suprapubische katheter)
  - een verblijfskatheter rechtstreeks in de nier via de flank (nefrostomie katheter)
  - eenmalige katheters
  - condoomkatheters
  - urine-opvangzakken, stopjes, kraantjes en bevestigingsmateriaal voor katheters
  - urinalen, vrouwelijke urinaal.
- Heeft kennis over neurostimulatie (PTNS).
- Heeft kennis over specifiek onderzoeken bij erectiestoornissen.
- Heeft kennis over bedplassen bij kinderen en volwassenen.
- Heeft kennis van echo-onderzoek en duplexonderzoek.
- Heeft kennis van UDO-apparatuur en flowmeting.

Vaardigheden en attitude

- Kan op diverse manieren informatie over het zorgproces verzamelen en deze informatie analyseren en interpreteren.
- Is in staat om op basis van klinisch redeneren de verpleegkundige zorg vast te stellen, gericht op het handhaven of (opnieuw) verwerven van het zelfmanagement van de patiënt en diens naasten.
- Kan risico's inschatten, problemen vroegtijdig signaleren, interventies kiezen en uitvoeren, het verloop monitoren en de resultaten evalueren bij zorgproblemen in de vier gebieden van het menselijk functioneren: op fysiologisch, psychisch, emotioneel en sociaal gebied.
- Is in staat om te werken volgens richtlijnen en daar beargumenteerd vanaf te kijken als de situatie of de eigen professionele of morele afwegingen daartoe aanleiding geven.

- Kan de patiënt ondersteunen bij persoonlijke verzorging en deze, waar nodig, overnemen, kan zo nodig de naasten bij de zorg betrekken en zorgen dat zij participeren in de zorg.
- Kan alle voorkomende voorbehouden en risicovolle handelingen uitvoeren, met inachtneming van de eigen bevoegdheid en bekwaamheid.

Aanvullende vaardigheden en attitude van de urologieverpleegkundige

- Kan samen met de patiënt een keuze maken uit de hulpmiddelen en de patiënt instrueren om deze op de juiste wijze te gebruiken.
- Is in staat om voorlichting en instructie te geven ten aanzien van hulpmiddelen aan patiënt en naasten.
- Kan haar kennis over hulpmiddelen omzetten naar informatie, voorlichting en adviezen die effectief zijn voor de patiënt.
- Kan advies en instructie geven over zelfzorgactiviteiten op het gebied van urologische zorg zoals lichamelijke verzorging, huidverzorging, vochtintake, beweging, gewicht, toilettraining, irrigeren, katheteriseren en dilateren, lichamelijke activiteiten en vrijetijdsbesteding.
- Kan de patiënt begeleiden bij het hanteren van de urologische problemen en het gebruik van hulpmiddelen en leefregels in het dagelijks leven en de voorzorgsmaatregelen daarbij.
- Kan de psychosociale gevolgen van urologische problemen bespreken en de patiënt waar nodig adviseren en ondersteunen onder andere ten aanzien van sociaal functioneren met de urologische stoornissen, verwerkingsproblemen, angst, onzekerheid, veranderd lichaamsbeeld en verlies van controle over de uitscheiding.
- Kan de patiënt ondersteunen bij sociaal maatschappelijke problemen met betrekking tot gezin, werk, sociale contacten, sport, hobby, reizen en ontspanning.
- Heeft een basisattitude die gericht is op eigen regie, zelfbeschikking en zelfmanagement van de patiënt.
- Kan de patiënt ondersteunen bij seksuele problemen.
- Kan de patiënt attenderen op lotgenotencontacten.
- Kan de patiënt en naasten verwijzen naar andere hulpverleners.
- Kan de zorgvrager informatie geven over werking en bijwerkingen van hormoontherapie bij preventie en behandeling van (verergering van) urologische problemen.
- Kan omgaan met technische apparatuur binnen de urologie zoals UDO en flowmetrie.
- Kan assisteren bij urologische verrichtingen zoals cystoscopie, echo en kleine operatieve ingrepen.
- Kan cytostatica-blaasspoelingen uitvoeren conform de actuele richtlijnen.

5.2 De communicator

De patiënt met urologische problemen kenmerkt zich door een hoge informatiebehoefte. Dit wordt mede veroorzaakt door de steeds korter wordende opnameduur. De urologieverpleegkundige is in haar communicatie gericht op het informeren en begeleiden van de patiënt en zijn naasten bij urologische problemen en de problemen die daaraan gerelateerd zijn. Zij richt zich hierbij niet alleen op het hier en nu, maar ook op de thuissituatie en sociale omgeving na de ziekenhuisopname. De urologieverpleegkundige kent en overziet deze problemen, herkent de coping-stijlen en is in staat om hierop te anticiperen. Zij sluit optimaal aan bij de belevingswereld van de patiënt.

De urologieverpleegkundige draagt zorg voor de informatievoorziening van de patiënt en de naasten, zowel over het zorgproces, de betrokken disciplines en instellingen en de verwachtingen rond de rol van de patiënt. Het herwinnen van het gevoel van zelfvertrouwen en eigenwaarde en het versterken van het zelfmanagement staat hierbij centraal. Zij handelt met respect voor de eigenheid en privacy van de patiënt en zijn naasten. Zij is in staat om in de communicatie over urologische problemen en hulpmiddelen om te gaan met de taboesfeer die er rond deze problematiek heerst.

Kennis

- Heeft kennis van communicatieniveaus (inhoud, procedure, proces).
- Kent de belangrijkste gesprekstechnieken.
- Kent verschillende manieren van gedragsbeïnvloeding en versterking van de communicatie en positie van de patiënt.
- Is op de hoogte van de nieuwste toepassingen van ICT binnen haar vakgebied.
- Kent de principes van shared decisionmaking (Friesen et al, 2014).

Aanvullende kennis van de urologieverpleegkundige

- Heeft kennis over de persoonlijke, relationele en sociale gevolgen van urologische problemen, zoals verminderd zelfvertrouwen, verlies van regie over eigen lichaam, negatief zelfbeeld, sociaal isolement, verstoring van relatie, seksualiteit of gezinsleven, problemen op het werk, vermindering van perspectief.

Vaardigheden en attitude

- Kan communiceren op inhouds-, procedure- en procesniveau en soepel schakelen tussen deze niveaus.
- Kan gesprekstechnieken zoals motiverende gespreksvoering toepassen, passend bij de patiënt en het niveau van communicatie: luisteren, vragen stellen, samenvatten en parafraseren, spiegelen en gevoelsreflecties geven.
- Kan uitstekend formuleren, mondeling en schriftelijk, vaktaal in voor de zorgvrager begrijpelijke taal omzetten.
- Kan adviezen geven, de patiënt instrueren, motiveren en informatie doseren afgestemd op de patiënt.
- Kan op gelijkwaardig niveau met andere zorgprofessionals communiceren.

Aanvullende vaardigheden en attitude van de urologieverpleegkundige

- Kan de patiënt stimuleren tot zelfmanagement, met name het zelf zoeken van relevante kennis.
- Kan in een proces van shared decisionmaking samen met de patiënt besluiten nemen over hulpmiddelen en leefregels.
- Kan in een veilig klimaat de taboes ten aanzien van urologische problemen, zoals problemen met hulpmiddelengebruik en problemen met seksualiteit bespreekbaar maken.
- Kan schaamte, angst en andere psychosociale problemen rond urologische problemen bespreekbaar maken.
- Kan aansluiten bij het taalgebruik en de woordkeuze van de patiënt en voorkomen dat hierdoor barrières in de communicatie ontstaan.

5.3 De samenwerkingspartner

De urologieverpleegkundige speelt een centrale rol in de zorg voor urologische patiënten. In een aantal gevallen gaat de samenwerking met collega-verpleegkundigen of andere zorgverleners over de muren van de eigen afdeling of de eigen zorginstelling heen. De belangrijkste samenwerkingspartners van de urologieverpleegkundige zijn de collega-verpleegkundigen, zoals de urologieverpleegkundige, stomaverpleegkundige, continëntieverpleegkundige, oncologieverpleegkundige, verpleegkundig specialist, de uroloog, de fysiotherapeut, de seksuoloog, de ergotherapeut, de leveranciers en de afdeling inkoop van het ziekenhuis. De urologieverpleegkundige heeft een brede, generalistische blik en overziet de gehele zorgketen en alle mogelijkheden. Zij heeft inzicht in en coördineert het zorg-, diagnostiek- en behandelproces rond de urologische problematiek, het gebruik van hulpmiddelen zoals katheters en vanuit haar regiefunctie schakelt zij tussen de patiënt, de naasten en de diverse samenwerkingspartners en verwijst zij zo nodig.

Kennis

- Heeft een visie op samenwerken, kent actuele standaarden en handreikingen daarin.
- Heeft kennis van samenwerkingsprocessen, zoals groeps- en teamvorming, teamrollen, groepsdynamica en geven en ontvangen van feedback.
- Heeft kennis van de samenwerkingspartners (hun rollen, deskundigheid en bevoegdheden).
- Is op de hoogte van ketenprocessen en de organisatie van de zorg in de eigen regio.
- Is bekend met (potentiële) samenwerkingspartners buiten de zorg.
- Heeft kennis van doeltreffende en doelmatige verslaglegging en overdracht, inclusief het gebruik van ICT en wet- en regelgeving in deze.

Aanvullende kennis van de urologieverpleegkundige

- Kent de hele keten en alle samenwerkingspartners en mogelijkheden binnen de zorg voor patiënten met urologische problemen.
- Heeft inzicht in de keten en samenwerkingspartners van de organisatie waarin zij werkzaam is of is ervan op de hoogte bij wie zij hiervoor informatie kan inwinnen. Daarnaast is zij bekend met de regelgeving binnen de keten.

Vaardigheden en attitude

- Kan een netwerkanalyse maken.
- Kan samenwerken met patiënten en hun naasten, hen steunen en hen waar nodig effectief verwijzen.
- Kan de rol van advocaat van de patiënt op zich nemen.
- Kan in het interdisciplinair overleg de rol van voorzitter op zich nemen en blijk geven van overzicht over het hele zorgproces.
- Kan eenduidig rapporteren volgens vaste structuur.
- Kan haar visie op samenwerken formuleren en naar voren brengen.
- Kan in teams en in samenwerkingsprocessen haar bijdrage leveren en zichzelf positioneren en schuwt confrontaties en verschil van mening daarbij niet.

- Kan efficiënt en effectief verslagleggen, overleggen en overdragen vanuit een gelijkwaardige, collegiale en open houding. Zowel in relatie tot de patiënt en diens naasten, binnen het eigen verpleegkundige team, in het interdisciplinaire team als met andere samenwerkingspartners.

Aanvullende vaardigheden en attitude van de urologieverpleegkundige

- Is in staat om een netwerk in de urologische zorg op te bouwen en dit actief te onderhouden.
- Kan de rol van expert vervullen in haar eigen vakgebied. Kan instructie en informatie geven aan patiënten, naasten, collega-verpleegkundigen en aan andere disciplines.
- Kan professionele begeleiding geven aan verpleegkundigen in opleiding.
- Kan een bijdrage leveren aan de kennisuitwisseling tussen de verschillende professionals in de urologische zorg en kan hierbij de specifieke verpleegkundige kennis en waar nodig het perspectief van de patiënt naar voren brengen.
- Is in staat om samen met de patiënt en de ketenpartners haalbare doelstellingen te formuleren in aansluiting op de hulpvragen van de patiënt.

5.4 De reflectieve professional

De groeiende kennis en therapeutische mogelijkheden en de versterkte rol van de patiënt in het zorgproces leiden er o.a. toe dat er voor urologieverpleegkundige regelmatig reflectieve vraagstukken aan de orde zijn. Er wordt een steeds groter appél gedaan op de professionele creativiteit van de urologieverpleegkundige en het protocollair werken wordt meer en meer losgelaten en vervangen door situationeel werken. De urologieverpleegkundige is in staat om weloverwogen af te wijken van protocollen en richtlijnen. De verpleegkundige heeft in deze processen een onafhankelijke en beschouwende rol en zorgt er in de communicatie en besluitvorming voor dat de stem van de patiënt en de naasten gehoord wordt en dat de belangen en visie van de patiënt en naasten optimaal worden meegewogen. Daarnaast brengt zij kennis en kunde naar voren gebaseerd op de laatste evidence binnen haar eigen vakgebied. De urologieverpleegkundige denkt kritisch na over het eigen functioneren en het functioneren van collega-verpleegkundigen en samenwerkingspartners. Zij is in staat om proactief het gesprek aan te gaan met collega's en samenwerkingspartners over de kwaliteit van de zorg en de hulpmiddelen.

Kennis

- Heeft kennis van de principes van Evidence Based Practice (EBP).
- Heeft elementaire kennis van methoden van onderzoek.
- Heeft kennis van actuele thema's en ontwikkelingen in het eigen vakgebied.
- Is op de hoogte van toepassingen op het gebied van kennisontwikkeling en –delen.
- Kent de principes van reflectieve praktijkvoering.
- Kent de eigen waarden en normen en die van de beroepsgroep, zoals de Beroepscode van Verpleegkundigen en Verzorgenden (CGMV vakorganisatie voor christenen, CNV Zorg & Welzijn, FNV Zorg & Welzijn, HCF, NU'91, RMU Sector Gezondheidszorg en Welzijn 'Het Richtsnoer', V&VN, 2015).
- Heeft kennis van levensbeschouwelijke en religieuze opvattingen en stromingen.
- Heeft kennis van de moreel-ethische context van de zorgverlening.

Aanvullende kennis van de urologieverpleegkundige

- Heeft kennis over de communicatieve mogelijkheden en beperkingen van de patiënt en de wijze waarop deze optimaal ondersteund kan worden in het naar voren brengen van zijn wil en wensen.

Vaardigheden en attitude

- Houdt vakliteratuur bij en weet informatie op internet op te zoeken.
- Kan het eigen functioneren waarderen en kritisch beschouwen.
- Kan feedback van collega's en leidinggevendenden ontvangen en integreren in haar handelen.
- Kan collega's en studenten feedback geven op hun handelen en professioneel gedrag.
- Kan omgaan met ethische vraagstukken en zingevingsvraagstukken van patiënten.
- Kan patiënten en hun naasten ondersteunen bij het nemen van beslissingen over de behandeling.

Aanvullende vaardigheden en attitude van de urologieverpleegkundige

- Kan een actieve rol vervullen bij het voorbereiden van en participeren in intervisiebijeenkomsten.
- Is in staat om een moreel beraad te indiceren.
- Kent de grenzen van haar eigen kennis en vaardigheden en weet tijdig andere professionals in te schakelen ten behoeve van haar eigen deskundigheidsbevordering.
- Weet de grenzen van persoonlijke betrokkenheid van zichzelf en haar collega's te bewaken en deze bespreekbaar te maken.

5.5 De gezondheidsbevorderaar

De medische en technologische ontwikkelingen dragen eraan bij dat patiënten steeds meer keuzemogelijkheden hebben als het gaat om materialen en technische hulpmiddelen. Door de toegankelijkheid van de informatie daarover, onder meer via het internet, wordt dit keuzeproces voor de patiënt steeds complexer. De urologieverpleegkundige ondersteunt de patiënt en zijn naasten bij keuzeprocessen en het zoeken naar informatie. Zij doet dit door het geven van voorlichting, educatie en ondersteuning bij het integreren van beperkingen en mogelijkheden in het dagelijks leven. De basis hiervoor is een vertrouwensrelatie tussen patiënt, naasten en de urologieverpleegkundige, zodat de urologische problemen uit de taboesfeer komen en zonder schroom besproken kunnen worden.

Ook houdt de urologieverpleegkundige zich bezig met preventie en voorkoming van de verergering van gezondheidsproblemen door het geven van leefstijladviezen. Hierdoor kan de urologieverpleegkundige een belangrijke bijdrage leveren aan het zelfmanagement van de patiënt en daarmee aan de kwaliteit van leven.

Kennis

- Heeft kennis van epidemiologie van de voorkomende ziektebeelden.
- Heeft kennis van preventie en gezondheidsvoorlichting, gezondheids- en gedragsdeterminanten.
- Heeft kennis van de principes van zelfmanagement, leefstijlen, gedrag en manieren van gedragsbeïnvloeding en het leveren van zorg op maat.
- Is bekend met de principes van een gezonde leefstijl en kan hierover adviseren.

- Is op de hoogte van culturen en cultuurgebonden opvattingen van gezondheid en cultuurgebonden gezondheidsproblemen.
- Heeft kennis over de wijze van handelen in het geval van klachten, fouten en incidenten.
- Heeft kennis over de principes van therapietrouw, coping en zelfmanagement.
- Heeft kennis over de principes van veilige zorg

Aanvullende kennis van de urologieverpleegkundige

- Heeft kennis over hormoontherapie bij preventie en behandeling van verergering van urologische problemen.
- Heeft kennis over plasgedrag en -houdingen.
- Heeft kennis over blaastraining.
- Heeft kennis over hygiëne– en infectiepreventie bij urologische aandoeningen.
- Heeft kennis over de leefregels na een urologische operatie kan dit overdragen aan de patiënt en diens naasten.
- Heeft kennis over de wijze waarop informatie/kennis aan de patiënt en/of naasten kan worden overgedragen.
- Heeft kennis van en inzicht in de te verwachten ontwikkelingen in de urologische zorg en kan dit integreren in de voorlichting aan patiënten.
- Heeft kennis over lotgenotencontact en is bekend met patiëntenverenigingen en andere organisaties die patiënt en naasten ondersteuning kunnen bieden in de periode tijdens en na ontslag.

Vaardigheden en attitude

- Kan gegevens verzamelen in brede context.
- Kan informatie en instructie geven en andere vormen van gedragsbeïnvloeding toepassen
- Is in staat om op maat informatie en voorlichting te geven over gezond gedrag.
- Kan meedenken met beleidsmakers en voorstellen doen voor noodzakelijke programma's.
- Kan participeren in collectieve en groepsgerichte preventieprogramma's.

Aanvullende vaardigheden en attitude urologieverpleegkundige

- Heeft inzicht in de copingstrategieën, de mogelijkheden tot kennisoverdracht van therapietrouw van de patiënt en kan dit waar nodig bespreekbaar maken en ondersteunen.
- Kan samen met patiënt en naasten optimaal anticiperen op verloop of ontslag.
- Is in staat om lotgenotencontact aan te moedigen.
- Kan ondersteuning bieden bij het vinden van een evenwicht tussen enerzijds de gevolgen de urologische aandoeningen en anderzijds de gewenste levensstijl.

5.6. De organisator

Vanuit haar regierol en haar brede, generalistische blik heeft de urologieverpleegkundige overzicht over de gehele zorgketen. De urologieverpleegkundige heeft te maken met een aantal specifieke ontwikkelingen op gebied van de urologische zorg. Zij verdiept zich in nauwe samenwerking met industrie en afdeling inkoop van het ziekenhuis in de laatste ontwikkelingen op het gebied van hulpmiddelen en materialen op urologisch gebied. Ook heeft zij een rol in de ontwikkeling van het functioneringsgericht voorschrijven van hulpmiddelen en materialen. Zij heeft kennis over de principes daarvan en kan deze toepassen. Ten slotte heeft zij in haar werkwijze meer en meer te maken met verregaande specialisatie van ziekenhuizen, wat een direct gevolg heeft voor haar takenpakket. Zij kan een bijdrage leveren aan de keuze en aanschaf van urologische apparatuur op de polikliniek en verpleegafdeling, zoals UDO, flowmetrie, katheters, katheterzakken en rekken, bladderscan en ander echoapparatuur.

Kennis

- Kent verschillende organisatievormen en principes uit de organisatiekunde.
- Heeft inzicht in en kennis van de bekostiging van de zorg.
- Heeft kennis van de nieuwste informatie- en communicatietechnologieën.
- Weet hoe het beleid van een organisatie te beïnvloeden is.

Aanvullende kennis van de urologieverpleegkundige

- Kent de gehele keten van disciplines in de urologische zorg zowel binnen als buiten de zorginstelling/afdeling en kent hun rollen en taken en hun expertise.
- Heeft kennis over de financiering van de zorg en kan de patiënt verwijzen naar informatie daarover of zelf deze informatie geven.
- Weet hoe het kwaliteitsbeleid tot stand komt en heeft kennis van onderhandelingstechnieken om de kwaliteit van zorg op de afdeling te verbeteren en/of te handhaven.

Vaardigheden en attitude

- Kan de zorg rondom patiënten, tussen disciplines en organisaties coördineren en de continuïteit van zorg waarborgen. Kan hierbij de regiefunctie op zich nemen.
- Neemt beslissingen over beleid en middelen ten behoeve van de individuele patiënten.
- Gaat op verantwoorde wijze met materialen en middelen om.
- Hanteert de (gedrags)regels en protocollen die horen bij de functionele verantwoordelijkheid.
- Is zeer vaardig op het gebied van informatie- en communicatietechnologie (ICT).
- Levert een bijdrage aan de veiligheid van collega's en het werkklimaat binnen de organisatie.
- Is in staat leiderschap te tonen om een zo hoog mogelijke kwaliteit van zorg te kunnen leveren waarbij de veiligheid van patiënten optimaal gewaarborgd en bewaakt wordt.
- Heeft het overzicht over de afdeling om de zorg goed te kunnen plannen. Hierbij wordt een balans gezocht tussen organisatorische, behandeltechnische eisen en de persoonlijke wensen van de patiënt.

Aanvullende vaardigheden en attitude urologieverpleegkundige

- Heeft kennis van zorgpaden van zorgvragers met urologische problemen.
- Neemt de eigen regie van de zorgvrager als vertrekpunt bij haar verpleegkundige interventies.
- Organiseert en coördineert de verpleegkundige zorg rond de zorgvrager en initieert hierbij op het juiste moment verschillende overlegsituaties.
- Is in staat om vanuit het verpleegkundig perspectief kennis en overwegingen in te brengen in het interdisciplinair overleg.

5.7 De professional en kwaliteitsbevorderaar

De urologieverpleegkundige vertegenwoordigt de belangen van patiënten en naasten binnen de afdeling, poli, de instelling en binnen de gehele keten van zorgverleners. Zij staat garant voor uitvoering van het beroep op basis van de actuele kennis en kunde. Een belangrijke focus voor haar is de kwaliteit van de hulpmiddelen en de apparatuur. Niet alleen op de eigen afdeling, maar ziekenhuisbreed. In het inkoopproces speelt zij een belangrijke rol. Zij maakt hierbij naast patiëntenervaring en eigen expertise tevens gebruik van literatuur. Zij kent het belang van samenwerking met hogescholen en universiteiten als het gaat om kennisuitwisseling en het genereren van wetenschappelijk onderzoek.

Kennis

- Kent de wet- en regelgeving die van toepassing is op de verpleegkundige beroepsuitoefening en de context waarin zij werkzaam is.
- Heeft kennis van monitoring van resultaten van zorg.
- Heeft kennis van actuele richtlijnen.
- Heeft kennis van kwaliteitskaders en professioneel en persoonlijk leiderschap.
- Heeft kennis over ontwikkelen verpleegkundige indicatoren op het gebied van urologie
- Kent de grenzen van het persoonlijke en professionele handelen en verantwoordelijkheid.

Aanvullende kennis urologieverpleegkundige

- Heeft kennis over Soncos-normen op haar eigen vakgebied.
- Heeft evidence based en actuele kennis over de ontwikkelingen binnen het vakgebied.
- Heeft kennis over de rechten en plichten als werknemer en professional in de arbeidssituatie.
- Heeft kennis van het doel en de werkwijze van de beroepsvereniging V&VN Urologie Verpleegkundigen.
- Heeft kennis van de vergoedingen van de hulpmiddelen door de zorgverzekeraar.
- Heeft kennis over de inhoud van de DBC's/ DOT's binnen haar vakgebied.
- Heeft kennis van vastgestelde evidence based richtlijnen en protocollen en helpt deze vertalen en verspreiden naar de eigen afdeling (UCS/VDO, 2016, 2).

Vaardigheden en attitude

- Kan participeren in (praktijk)onderzoek.
- Is resultaatgericht, werkt effectief en efficiënt.
- Kan haar visie op kwaliteit van zorg in begrijpelijke bewoordingen naar voren brengen.
- Houdt zich als lid van de beroepsgroep aan de professionele standaard (V&VN 2015), zoals de Beroepscode van Verpleegkundigen en Verzorgenden en de regels uit de zorginstelling en wetgeving.
- Draagt als professioneel lid van een organisatie bij aan de continuïteit en effectiviteit van de zorginstelling en de afdeling.
- Kan op professionele wijze spanningsvelden hanteren zoals bij voorbeeld tussen zakelijkheid- betrokkenheid en afstand-nabijheid.
- Is een trotse en zelfbewuste beroepsbeoefenaar, ambassadeur van het vak.
- Is in staat om volgens wettelijke normen (wet BIG/ WGBO/ WKKGZ/ Wzd) te handelen.

Aanvullende vaardigheden van de urologieverpleegkundige

- Kan haar vakgebied uitdragen en op haar vakgebied kennis overdragen en instructie geven en aan collega-verpleegkundigen, verzorgenden en andere zorgprofessionals.
- Kan een bijdrage leveren aan kennisoverdracht vanuit haar vakgebied zowel aan collega-verpleegkundigen als aan andere zorgprofessionals of disciplines.
- Levert een bijdrage aan de ontwikkeling en herziening van protocollen, richtlijnen en procedures op het gebied van de urologie.
- Kan vakinhoudelijke bijeenkomsten en werkgroepen leiden en ondersteunen.
- Kan een bijdrage leveren aan het publiceren van resultaten.
- Kan een bijdrage leveren aan het ontwikkelen van onderwijsmodules op het vakgebied urologieverpleegkunde.
- Voert haar werkzaamheden uit aan de hand van evidence based- of best practice-protocollen, standaarden en richtlijnen. Ze legt verantwoording af over haar werkzaamheden, de keuze van interventies, die afwijken van protocollen, standaarden en richtlijnen en over interventies in situaties, waarin deze protocollen, standaarden en richtlijnen ontbreken.

6. De toekomst

In de komende decennia worden de rollen en taken van de urologieverpleegkundige sterk beïnvloed door de actuele maatschappelijke ontwikkelingen. De ontwikkelingen in de gezondheidszorg, zoals de toename van het aantal patiënten met multipathologie en chronische aandoeningen, zijn van invloed op de zorgvraag aan de urologieverpleegkundige. Dat geldt ook eveneens voor versterking van de transmurale en eerstelijnszorg. De samenwerking met de eerste lijn neemt in de komende jaren toe. Ook wordt steeds meer participatie en zelfmanagement van de patiënt zelf en zijn naasten verwacht en wordt het appél op de omgeving steeds groter. De urologieverpleegkundige beweegt op positief-kritische wijze mee in deze ontwikkelingen. Verder moet de urologieverpleegkundige in de komende jaren inspelen op de ontwikkelingen in de ICT, zoals telehealth, domotica en robotica. Deze zijn van grote invloed op zorgprocessen, de betrokken zorgprofessionals en de rol van patiënt zelf. Daarnaast hebben de ontwikkelingen op medisch en verpleegkundige vakgebied tal van gevolgen. Dit alles is een uitdaging voor de urologieverpleegkundige. Zij blijft bij in de ontwikkeling van kennis en kunde en ondersteunt hiermee de patiënt en zijn/haar naasten én de generalistische werkende collega-verpleegkundigen.

Literatuur

CGMV vakorganisatie voor christenen, CNV Zorg & Welzijn, FNV Zorg & Welzijn, HCF, NU'91, RMU Sector Gezondheidszorg en Welzijn 'Het Richtsnoer', V&VN (2015): Beroepscode van Verpleegkundigen en Verzorgenden. Utrecht, 2015.

Friesen-Storms, J., Bours, G. en Beurskens, S. (2014): Het gebruik van shared decision making binnen evidence-based practice. Tijdschrift voor EBP. Springer, 2014.

HAN/VDO (2016) Kwalificatieprofiel opleiding UCS-verpleegkundige. (Hogeschool Arnhem Nijmegen)
Kappert, M. (2015) Zorg voor een vlotte doorstroming.

Lambregts, J., Grotendorst, A., en Merwijk, C. van (2012): Leren van de Toekomst: Verpleegkundigen en Verzorgenden 2020. Houten, Bohn, Stafleu en van Loghum.

Overzicht Urologische Richtlijnen www.venvn.nl/urologieverpleegkundigen.

Terpstra et. al (2015): Naar Toekomstbestendige beroepen in de Verpleging en Verzorging. Rapport stuurgroep over de beroepsprofielen en de overgangsregeling. Utrecht 2015

V&VN (2011): Beroepsdeelprofiel Urologieverpleegkundige, Utrecht, V&VN.

V&VN (2014): De professionele standaard, een uitwerking.

V&VN (2014): Zelfmanagement behoort tot de kern van verplegen: visie van V&VN op zelfmanagement. Utrecht, V&VN.

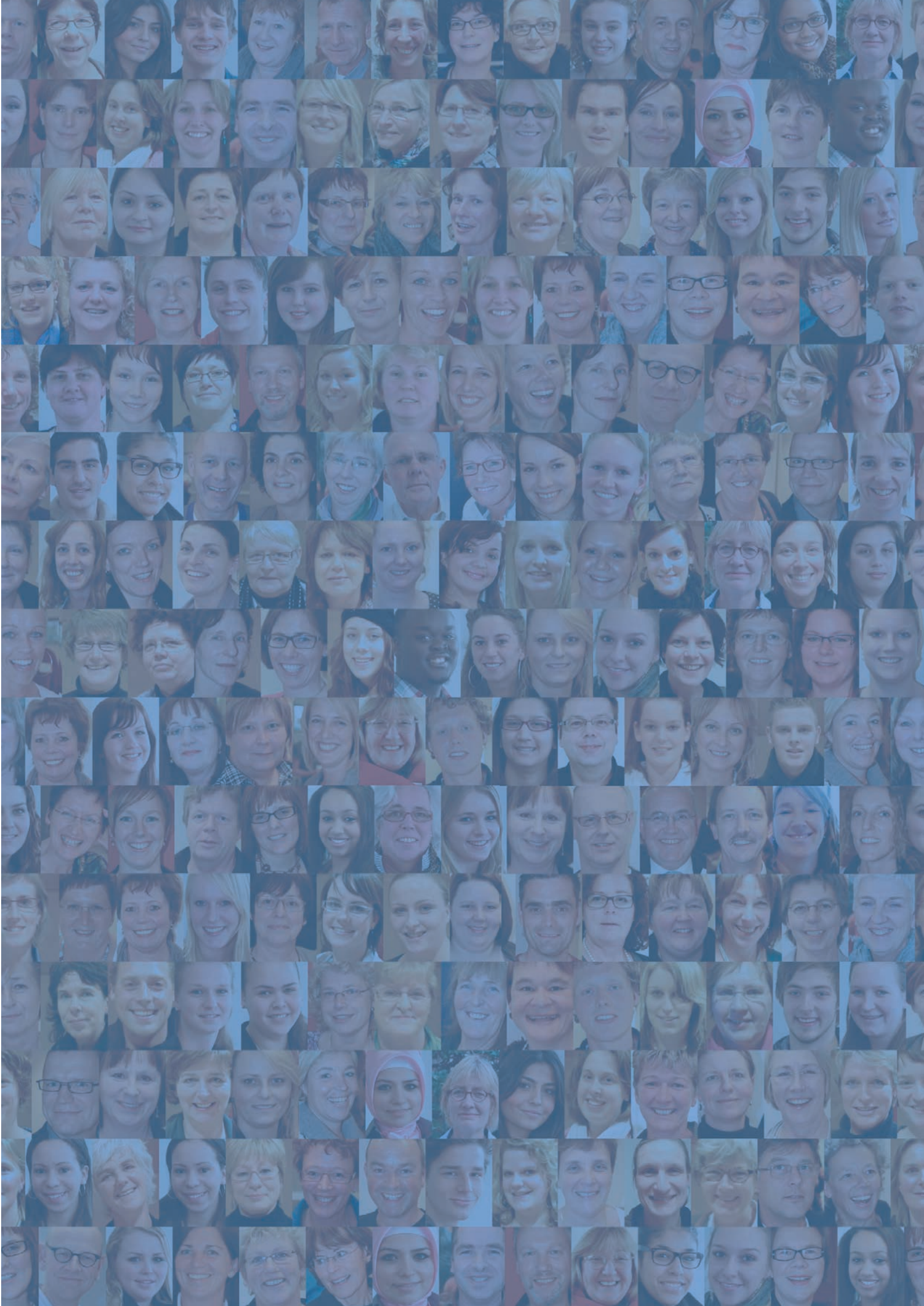
V&VN (2016): Nationale Kernset: <http://www.venvn.nl/kernset>.

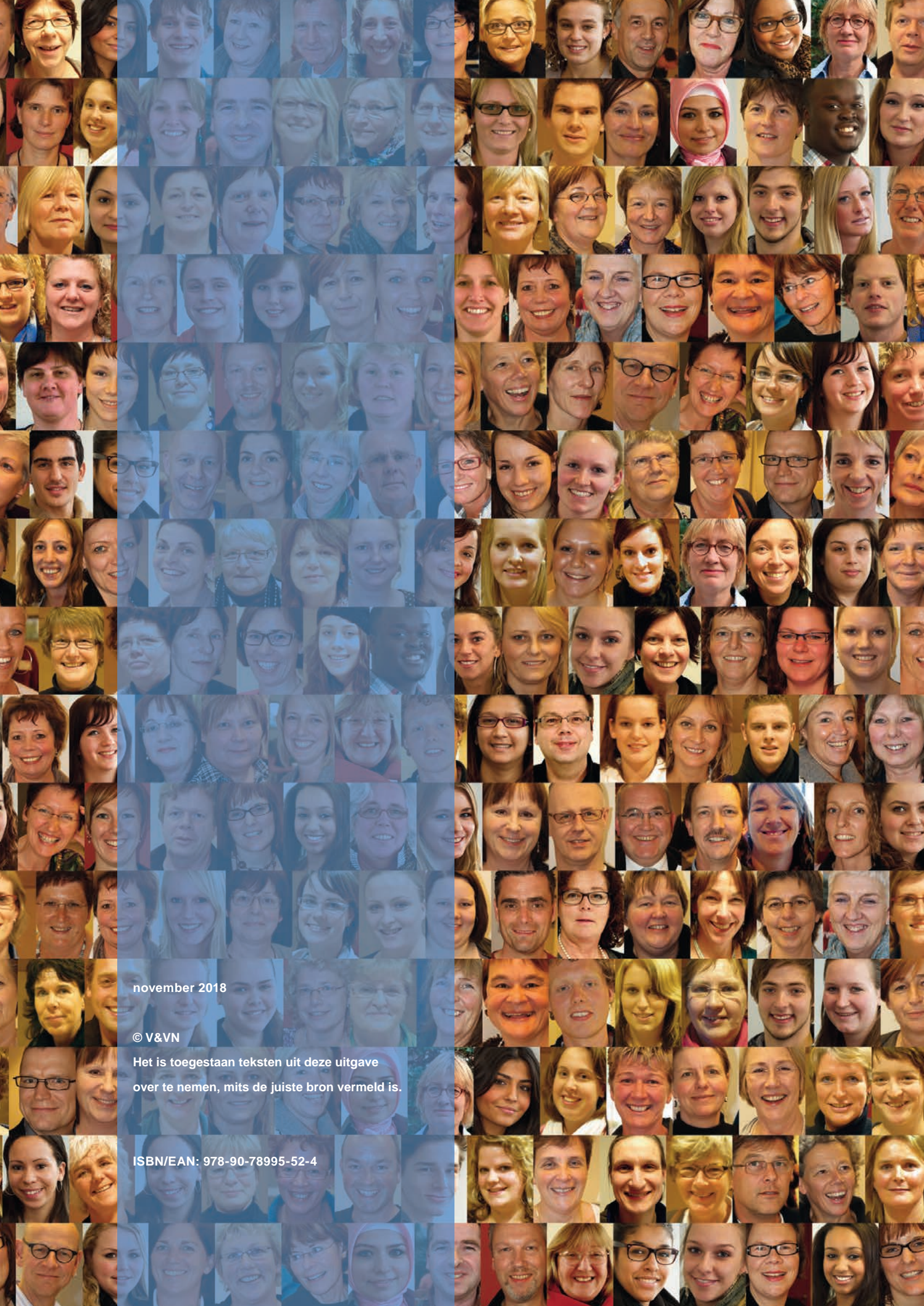
V&VN (2017): Expertisegebied continëntieverpleegkundige

Zorgverzekeraars Nederland & Dutch Institute for Clinical Auditing (2014): Invulformulier Soncos Normen en NVvH Minimumnormen 2014.

Afkortingen

BOPZ	Bijzondere Opneming in Psychiatrische Ziekenhuizen
CanMEDS	Canadian Medical Education Directives for Specialists
CVA	CerebroVasculair Accident
CZO:	College Ziekenhuis Opleidingen
EBP	Evidence Based Practice
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
PTNS	Percutane Tibial Nerve Stimulation
Wet BIG	Wet Beroepen Individuele Gezondheidszorg
WGBO	Wet Geneeskundige Behandeloovereenkomst
WKKGZ	Wet Kwaliteit Klachten Geschillen Zorg
Wzd	Wet Zorg en Dwang

november 2018

© V&VN

Het is toegestaan teksten uit deze uitgave
over te nemen, mits de juiste bron vermeld is.

ISBN/EAN: 978-90-78995-52-4